

DE EENHEID VAN DE KERK

Op 8 september jl., feest van Maria Geboorte, heeft kardinaal Dario Castrillon Hoyos als hoofd van de Congregatie voor de clerus een decreet ondertekend waardoor een nieuw instituut wordt opgericht om priesters van de schismatieke Priesterbroederschap van de H. Pius X, gesticht door Mgr. Lefebvre, te verwelkomen in de katholieke Kerk: het INSTITUUT VAN DE GOEDE HERDER. Dit Instituut is van pauselijk recht en bijgevolg rechtstreeks afhankelijk van Rome. De zetel ervan is gevestigd in de *église Saint-Éloi* in Bordeaux.¹

De priesters die deel uitmaken van het Instituut krijgen het recht om de H. Mis « exclusief » op te dragen volgens de traditionele ritus van de H. Pius V, de zgn. tridentijnse Mis, en op basis van het Romeins missaal van 1962. Ze hebben daarvoor geen toelating van de plaatselijke bisschop meer nodig.

Voor het ogenblik telt het Instituut van de Goede Herder slechts vijf priesters, een diaken en enkele seminaristen. Tot generaal-overste werd abbé Laguérie benoemd, die een paar jaar geleden uit de Priesterbroederschap van de H. Pius X werd gezet. Hij verklaarde dat hij van plan is « overal in Frankrijk en daarbuiten parochies te openen », waarbij hij denkt aan afgedankte of verlaten kerken in de binnensteden, « maar altijd na overleg met de plaatselijke bisschop » (14 september 2006).

« Men zal tot een vorm van “cohabitatie” met ons moeten komen. Wij willen helemaal geen factor van verdeling zijn, wel integendeel », ging Philippe Laguérie verder. Dat valt nog te bezien! Het nieuws deed alvast een storm opsteken binnen de geestelijkheid van het aartsbisdom Bordeaux, zoals te verwachten was. Om nog maar niet te spreken over de “geëngageerde leken”! Kardinaal Ricard, aartsbisschop van Bordeaux en voorzitter van de Franse bisschoppenconferentie, gaf op 26 oktober in een privé-audiëntie met de Paus uitdrukking aan de « ongerustheid » van de katholieke gemeenschappen in Frankrijk « dat een uitzondering tot regel zou verheven worden. »

« Vanuit leerstellig oogpunt zetten de leden van het Instituut zich in voor “een ernstige en opbouwende kritiek” van het Tweede Vaticaanse Concilie, om de apostolische Stoel toe te laten er de authentieke interpretatie van te geven », onderstreepte een communiqué van het Instituut van de Goede Herder.

Abbé de Nantes is vijfmaal naar Rome getrokken – in 1968 (tweemaal), 1973, 1983 en 1993 – om er, overeenkomstig het canoniek recht, onze vraag om onfeilbare beslissingen aangaande het geloof over te maken. Zijn initiatieven kenden helaas geen succes. Foto: abbé de Nantes beantwoordt vragen van journalisten, 10 april 1973.

Commentaar van het Franse dagblad *La Croix*: « Het is nog af te wachten hoever deze kritiek van *Vaticanum II* zal gaan, meer bepaald op de punten die door Mgr. Lefebvre het meest in vraag werden gesteld: de oecumene, de interreligieuze dialoog, de godsdienstvrijheid... »

En wij van de Katholieke Contrareformatie, waar staan wij in deze kwestie? Een oude vriendin van ons die nog altijd de Franse CRC leest, schrijft ons: « Ik heb een droom gehad! Alle Kleine Broeders van het Heilig Hart [de door abbé de Nantes gestichte congregatie, red.] werden tot priester gewijd binnen het nieuwe instituut van de “Goede Herder”, gesticht door onze geliefde Paus Benedictus XVI, waarbij zij alle vrijheid behielden om aan een “opbouwende kritiek” van het Concilie te doen! »

Het spijt me zeer dat ik deze lezeres moet tegenspreken, maar haar “droom” lijkt me ver af te staan zowel van de bekommernis van de Paus als van het werkelijke opzet van het werk van abbé de Nantes.

DE BEKOMMERNIS VAN DE PAUS: het herstel van de eenheid met de schismatieken, een eenheid die onze geestelijke vader wat hem betreft nooit verbroken heeft. **Abbé**

(1) Om ons lezerspubliek de geschiedenis van Mgr. Lefebvre en het seminarie van Écône in herinnering te brengen verwijzen wij naar het artikel « HET SCHISMA VAN DE LEFEBVRISTEN » verderop in dit nummer (pp. 3 e.v.).

de Nantes heeft de CRC precies opgericht om de traditionalisten te beletten de Kerk te verlaten.

HET WERK VAN ABBÉ DE NANTES : ons eigen “*instituut*” zal weldra vijftig jaar bestaan. In afwachting van een officiële “*erkenning*” van pauselijk recht... stellen wij er ons tevreden mee in de Kerk te vertoeven – weliswaar op de allerlaatste plaats, maar hoe dan ook *erbinnen*. Tegelijkertijd stellen wij de Kerk de leerstellige schat ten dienste die onze geestelijke vader ons nalaat, en die kan samengevat worden als **een volkomen katholieke geloofsbelijdenis, even ver verwijderd van het schisma als van de ketterij**. Het opzet van dit werk is de wedergeboorte van de Kerk, van *heel* de Kerk, door een krachtige beweging van Contrareformatie. Dat zal ons, broeders, toelaten van ooit de priesterwijding te ontvangen, op de door God beschikte dag, uit handen van de bisschop van Troyes of van gelijk welke andere bisschop, op voorwaarde dat hij in gemeenschap met de Paus is.

* * *

Een slecht voorteken is de vaststelling dat beide partijen in deze kwestie, de apostolische Stoel en het nieuwe Instituut, doen alsof er tot op vandaag nog geen « *ernstige en opbouwende kritiek* » van het Concilie gebeurd is, en dat hiervan nog werk moet gemaakt worden. Of erger nog : Rome en Bordeaux laten verstaan dat de kritiek altijd toegelaten was, maar dat men er tot op vandaag niet naar geluisterd heeft omdat het niet ging om ernstige noch om opbouwende kritiek – wat helemaal onjuist is.

Nochtans formuleert abbé de Nantes al veertig jaar lang « *opbouwende kritiek* », want geïnspireerd door een beginsel dat door en door katholiek is : *IN NECESSARIIS UNITAS, IN DUBIIS LIBERTAS, IN OMNIBUS CARITAS*. Dit adagium van de Kerkvaders, dat sedert de oudste tijden in de *Una Sancta* van kracht was, werd zestien eeuwen geleden onder woorden gebracht door Sint-Augustinus : « *IN DE NOODZAKELIJKE DINGEN MOET ER EENHEID ZIJN, IN WAT HET VOORWERP VAN TWIJFEL UITMAAKT VRIJHEID, IN ALLES NAASTENLIEFDE !* »

Er is inderdaad een domein van « zaken die het voorwerp van twijfel uitmaken », en **op dat domein is vrijheid de regel**. Onze geestelijke vader herhaalt dit onafgebroken sinds zijn *Brief aan kardinaal Ottaviani* van 16 juli 1966, gericht aan de Roomse hiërarchie in de persoon van de toenmalige pro-prefect van het Heilig Officie. Met die brief werd in Rome een proces ingeleid dat nooit een rechtsgeldig besluit opgeleverd heeft. Want de « *diskwalificatie* » die het Vaticaan in 1969 publiceerde heeft geen enkele canonieke waarde ; zowel vanuit pastoraal als vanuit leerstellig standpunt is deze pseudo-sanctie noch « *ernstig* » noch « *opbouwend* »...

Driemaal heeft abbé de Nantes een gemotiveerde aanklacht wegens ketterij, schisma en schandaal naar Rome gebracht : in 1973 tegen Paulus VI, in 1983 tegen Joannes-Paulus II en in 1993 tegen de Auteur van de zogezegde *Catechismus van de katholieke Kerk*. Op deze beschuldigingen werd gereageerd met dezelfde oorverdovende stilte die ook zijn vredesvoorstellen al te beurt gevallen was !

Eén van de voornaamste punten van deze « *ernstige en opbouwende kritiek* » sloeg op paragraaf 22 van de pastorale Constitutie « *Gaudium et spes* », waar men kan lezen : « *FILIUS DEI INCARNATIONE SUA CUM OMNI HOMINE QUODAMMODO SE UNIVIT* », « De Zoon van God heeft zich door

zijn Menswording in zekere zin verenigd met elke mens. » Deze nieuwlichterij was afkomstig van de jonge aartsbischoep van Krakau, Mgr. Karol Wojtyła, en werd door hem op het Concilie doorgedrukt als een ingeving van de H. Geest, zonder dat de andere Vaders er blijkbaar goed de betekenis van begrepen. Als Paus Joannes-Paulus II hernam hij deze nieuwlichterij met zichtbare voldoening in de ene encycliek na de andere, om ze tenslotte op verschillende plaatsen in de nieuwe *Catechismus van de katholieke Kerk* in te voeren – als even zovele verborgen gifkorrels (nrs. 432, 521, 618, 1612 enz.).

Abbé de Nantes heeft aangetoond waarin deze nieuwlichterij bestaat : zij verkondigt dat God zich door het feit van de Menswording zelf “in zekere zin” heeft verenigd met heel de mensheid, zomaar, waardoor die mensheid *automatisch* haar tijdelijke rechtvaardiging en haar eeuwig heil ontvangt. Deze « *enormiteit die heel onze godsdienst vernietigt* » (abbé de Nantes) schakelt de menselijke wil volkomen uit, tegelijkertijd met de noodzaak van bekering. Waarom moeten er dan nog sacramenten zijn, waartoe is er dan nog een Kerk nodig ?

Onze geestelijke vader had zodanig gelijk dat de eerste daad van kardinaal Ratzinger als Paus de publicatie van een *COMPENDIUM* van de bewuste Catechismus was, **waarin hij deze ketterse tekst volledig schrapt !**¹

Dan blijft nog het brandpunt zelf van de conciliaire ketterij : de verklaring over de godsdienstvrijheid, « *Dignitatis humanæ* ». Sedert zijn uitverkiezing onderstreept Benedictus XVI onophoudelijk dat deze verklaring niets anders opeist dan de *libertas Ecclesiæ*, de vrijheid van de Kerk in haar relaties met de burgerlijke samenleving. Als het slechts daarover gaat, dan gaat het om het meest traditionele beginsel dat men zich kan indenken, en dan is onze tegenstand op niets gebaseerd. **Maar de tekst zelf van het Conciliedocument en veertig jaar praktijk tonen aan dat het om iets heel anders gaat** : vóór het Concilie gold het beginsel dat alleen hij die in de waarheid is recht heeft op vrijheid ; Vaticanum II heeft daarentegen verkondigd dat het recht op vrijheid voortkomt uit het menselijk wezen zelf, uit zijn waardigheid : *Dignitatis humanæ*. Abbé de Nantes vatte deze ketterij, die vandaag de hele planeet in een gewelddadige chaos stort, als volgt samen : « *De vrijheid op het vlak van godsdienst is een onaantastbaar en heilig recht, gebaseerd op de waardigheid van de menselijke persoon, voor iedereen gelijk en universeel. Zij laat de publieke beoefening en de openlijke propaganda van gelijk welke religie toe, onafhankelijk van het objectieve karakter van waarheid of dwaling van die religie in de ogen van onze God en Heer Jezus Christus. ANATHEMA SIT !* » (CRC nr. 288, jan. 1993, p. 2).

Ik besluit : de roeping van ons “Instituut”, onze roeping van Kleine Broeders en Zusters van het Heilig Hart, is te verkrijgen dat de Paus :

- 1° deze monsterachtige nieuwlichterij veroordeelt ;
- 2° Rusland toewijdt aan het Onbevlekt Hart van Maria ;
- 3° de eerherstellende devotie van de vijf eerste zaterdagen aanbeveelt zoals door de H. Maagd gevraagd.

Wij vertrouwen op de machtige tussenkomst van het Onbevlekt Hart van Maria om dit drievoudig mirakel te realiseren.

broeder Bruno van Jezus

(1) Zie het artikel « *De nieuwe catechismus van Benedictus XVI* » in : *Hij is verrezen !* nr. 17, sep.-okt. 2005, pp. 9-11.

HET SCHISMA VAN DE LEFEBVRISTEN

IN HET LICHT VAN DE LEER VAN DE CONTRAREFORMATIE

Op 13 februari van dit jaar werd bekendgemaakt dat Paus Benedictus XVI de prefecten van de Romeinse congregaties en de voorzitters van de pauselijke raden in vergadering bijeenriep om « de delicate strategie voor de terugkeer van de integralisten in de schoot van Rome » te bestuderen. Volgens de journalisten « liggen twee voorstellen op de tafel : de vrijmaking van de tridentijnse Mis en de opheffing van de excommunicatie van de vier bisschoppen van de H. Pius X-broederschap die in 1988 door Mgr. Marcel Lefebvre gewijd werden. »

ONZE beweging van *Katholieke Contrareformatie* en de communauten van de Kleine Broeders en de Kleine Zusters van het H. Hart van Jezus zijn niet betrokken bij deze mogelijke maatregelen, om de eenvoudige reden dat onze stichter, abbé Georges de Nantes, de bovennatuurlijke wijsheid heeft gehad om ons te behoeven voor welke schismatieke houding ook. Wij zijn bijgevolg niet geëxcommuniceerd, wij hebben de Kerk niet verlaten en moeten dan ook niet terug opgenomen worden ! Wij zijn altijd naar onze eigen parochie gegaan en wij hebben er de sacramenten ontvangen zoals gelijk welke andere gelovige. Onze geestelijke vader heeft zich altijd onderworpen aan disciplinaire beslissingen die hem door het wettig gezag opgelegd werden, hoe onrechtvaardig ze ook waren, omdat hij zo zijn afkeer van elke vorm van schisma wilde duidelijk maken.

Heel anders was de opstelling van Mgr. Lefebvre en de gelovigen die hem gevolgd zijn.

VAN VATICANUM II TOT DE STICHTING VAN ÉCÔNE

Mgr. Marcel Lefebvre, voormalig aartsbisschop van Dakar en nadien bisschop van Tulle, en vervolgens generaal-overste van de Paters van de H. Geest, was één van de voormannen van de traditionalistische minderheid op het Concilie. In die tijd was hij van mening dat abbé de Nantes overdreef met te beweren, vanaf het einde van de eerste zitting, dat er in de Kerk een **revolutie** aan de gang was. Zelf verkoos hij de Paus te vertrouwen en te werken aan de amendementen van de conciliaire teksten die het minst goed waren. Uiteindelijk tekende hij ze echter allemaal, met inbegrip van het decreet over de godsdienstvrijheid.¹

Toen abbé de Nantes op 1 juli 1968 op bevel van Paulus VI aangemaand werd om zijn kritiek op de Paus, het Tweede Vaticaans Concilie en de Franse bisschoppen te herroepen, en hen een volledige, onvoorwaardelijke en onbegrensde gehoorzaamheid te zweren – zonder dat men hem gewezen had op zijn eventuele dwalingen – ging hij raad vragen aan Mgr. Lefebvre. De prelaat raadde hem af deze schromelijk overdreven herroeping te ondertekenen : « *U mag dat niet doen. U hebt er het recht niet toe. Wijzelf hebben het indertijd aan de Heilige Vader ge-*

schreven : de oorzaak van al het kwaad ligt in de Akten van het Concilie. Sta sterk in de waarheid. » Niettemin liet hij onze geestelijke vader alleen naar het Paleis van het H. Officie gaan om de rechters zijn *Non possumus* bekend te maken. Want in die tijd stelde Mgr. Lefebvre zich voor als een gehoorzame en onderworpen zoon van Paulus VI en de kerkelijke gezagsdragers.

Enkele weken later legde de vroegere aartsbisschop van Dakar zijn functie van generaal-overste van de Paters van de H. Geest neer. Sedert de liturgische hervorming wou hij inderdaad een seminarie openen. Zijn redenering was eenvoudig : de nieuwe *ordo missæ*, meer protestants dan katholiek, bewees dat het geloof verloren ging in de Kerk ; er moest dus een priesterelite opgeleid worden, er moesten “echte priesters” gevormd worden om het geloof te redden. Het beoogde seminarie was bijgevolg voor hem een zaak van de grootste hoogdringendheid. Om de stichting ervan niet te compromitteren, en om al de noodzakelijke canonieke toelatingen te verkrijgen, schreef de voorzichtigheid hem voor om het stilzwijgen te bewaren in de discussies en debatten van dat moment.

In november 1970 bereikte hij zijn doel : de Priesterbroederschap van de H. Pius X werd overeenkomstig het canoniek recht gesticht en het seminarie van Écône, in Zwitserland, kon zijn deuren openen.

DE ONMOGELIJKE VERDEDIGING VAN DE TRADITIE IN DE GEHOORZAAMHEID AAN PAULUS VI

Vanaf dat ogenblik stak Mgr. Lefebvre zijn krachtige oppositie tegen de nieuwe mis niet meer weg, **maar hij zweeg nog altijd over de leerstellige dwalingen van de conciliaire Akten.** « *Het huidige probleem van de Mis* », zei hij in 1972, « *is een probleem dat uiterst ernstig is voor de H. Kerk. Alle inspanningen die men levert om datgene wat verloren gaat te redden, om te reorganiseren, te reconstrueren, te herbouwen, dat alles wordt door steriliteit getroffen omdat men niet meer de werkelijke bron van de heiligheid bezit : het Heilig Misoffer. Omdat het geprofaneerd is, geeft het geen genade meer, laat het geen genade meer doorstromen.* »

De bisschop beperkte zijn weigering van de Hervorming uitsluitend tot het domein van de liturgie. Hij klom

(1) Mgr. Lefebvre kon de Akten van Vaticanum II niet verwerpen zonder daarmee ook officieel de handtekeningen te verloochenen die hij *onder alle decreten van het Concilie* geplaatst had. Op 7 december 1965, toen Vaticanum II werd afgesloten, gaf hij blijk van een tragische zwakheid door alles te ondertekenen. Omdat hij dit niet durfde toegeven, wendde hij vanaf 1975 voor dat hij noch de verklaring over de godsdienstvrijheid, noch de constitutie *Gaudium et spes* ondertekend had (zie zijn antwoord tijdens de TV-uitzending van 5 februari 1978 en zijn woorden in het tijdschrift *Fideliter* in januari 1991). Maar de feiten staan vast en zijn niet bediscussieerbaar : het tijdschrift *Sedes sapientiae* publiceerde fotocopieën van de handtekening van Mgr. Lefebvre onder de verklaring over de godsdienstvrijheid en onder de genoemde constitutie (nr. 31, winter 1990 ; overgenomen in KCR 18de jg. nr. 6, nov.-dec. 1990, p. 4).

niet hogerop tot aan de bron van het kwaad. De grote leerstellige debatten waren niet aan hem besteed, en hij viel de nieuwlichterijen van het Concilie niet publiekelijk aan.

De houding die toen door abbé de Nantes aangenomen werd, was totaal verschillend: zonder de dubbelzinnigheden van de nieuwe ritus te ontkennen, erkende hij er toch de geldigheid van, en dat deed hem niet afwijken van zijn voornaamste gevecht, namelijk het aanklagen van de leerstellige dwalingen die heel de Kerk binnengedrongen waren door toedoen van het Tweede Vaticaans Concilie.

In 1973 begaf de stichter van de *Katholieke Contrareformatie* zich naar Rome om aan de Heilige Stoel zijn *Liber accusationis* tegen Paus Paulus VI te overhandigen. Mgr. Lefebvre wou zich in geen geval aansluiten bij die onderneming, en er zelfs niet van ver of van dichtbij bij betrokken lijken.

Schijnbaar bevond Mgr. Lefebvre zich dus helemaal niet op de weg van het schisma. Herhaalde hij niet graag dat zijn stichting tot doel had « *de Kerk van altijd verder te zetten in de onderwerping aan de Heilige Stoel, en het bewaren van ons geloof* »? Anders gezegd: het geloof verdedigen en tegelijk gehoorzaam blijven aan de H. Stoel. De bibliotheek van het seminarie in Écône bezat geen enkel werk van na 1962. De Akten van Vaticanum II? Nooit van gehoord... en dus moest men ze ook niet kritisch lezen.

Tijdens de woelige postconciliaire jaren sloot een groot aantal traditionalistische gelovigen zich bij Mgr. Lefebvre aan. Zij verwachtten dat de jonge priesters die in Écône opgeleid waren hen de vroomheid van de parochies van vroeger zouden teruggeven. Veel lezers van *La Contre-Réforme catholique* lieten zich ook verleiden. Zij gaven de voorkeur aan een bijzonder goed – het behoud van *hun* mis van de H. Pius V – boven de dienst van het algemeen belang van de Kerk: de ketterij aanklagen, zoals abbé de Nantes deed.

Bovendien leek het eerder laatstgenoemde te zijn die dicht bij een schisma stond, met zijn tegenstand tegen het Concilie en de Paus, terwijl Mgr. Lefebvre alle waarborgen bood van zijn onderwerping aan Paulus VI.

In werkelijkheid was precies het tegenovergestelde het geval. De analyse van het verloop van Vaticanum II had abbé de Nantes duidelijk gemaakt dat de leerstellige dwalingen alleen maar hadden kunnen zegevieren dankzij het persoonlijk ingrijpen van Paulus VI. Het was dus onmogelijk te beweren dat men jonge priesters vormde in de trouw aan het katholiek geloof terwijl men zich tegelijkertijd aan diezelfde Paus onderwierp! Dat betekende onvermijdelijk afsterven op een conflict waarvoor maar twee oplossingen waren: ofwel de sluiting van het seminarie en het accepteren van de wil van Paulus VI, dus van de ketterij; ofwel de rebellie, wat tot het schisma zou leiden om het seminarie te redden. Abbé de Nantes begreep onmiddellijk dat er een drama op til was.

« *GEEN SCHISMA, GEEN KETTERIJ!* », herhaalde onze geestelijke vader voortdurend. De oplossing die hij voorstond was de enige *katholieke*, de enige die onaanvechtbaar was totdat de waarheid zou triomferen:

een beroep doen op het soeverein en onfeilbaar gezag van de Paus tegen de Paus, waardoor abbé de Nantes beschermd was binnen de Kerk door het feit zelf van de pauselijke onfeilbaarheid. Mgr. Lefebvre heeft deze strategie nooit willen aanvaarden.

PAULUS VI BEVEELT DE SLUITING VAN ÉCÔNE

Eind 1974 trokken onweerswolken samen boven het seminarie van Écône. Om te beginnen lieten de Franse bisschoppen weten dat zij in hun bisdommen geen priesters uit dat seminarie zouden aanvaarden. Vervolgens zond Rome er apostolische visitatoren naartoe. Na afloop van een eerste canoniek bezoek publiceerde Mgr. Lefebvre in het tijdschrift *Itinéraires* een geloofsbelijdenis in het katholieke en eeuwige Rome en een felle aanklacht tegen het protestantse, liberale en modernistische Rome. Abbé de Nantes merkte niettemin op: « *Mgr. Lefebvre identificeert de lopende Hervorming, die ketters en werkelijk diabolisch is, niet uitdrukkelijk met de Akten van Vaticanum II, die hij niet expliciet verwerpt zoals wij dat doen; hij identificeert de Hervorming evenmin met de toespraken en daden van Paulus VI, of tenminste met de gedachten en diepste overtuigingen van de Paus. Hij laat bewust een smalle marge van onduidelijkheid en onzekerheid tussen wat hij banvloekt en de personen zelf, te weten de morele persoonlijkheid van het oecumenisch Concilie en de persoon van de regerende Opperherder.* »

Vanaf die periode rechtvaardigde Mgr. Lefebvre zijn afwijzing van de liturgische hervorming met leerstellige argumenten, terwijl hij toch nog altijd volhield onderworpen te zijn aan de Paus. Nochtans bleek uit zijn privé-brieven overduidelijk dat hij zich geen enkele illusie maakte over Paulus VI.

Verschillende keren reikte abbé de Nantes hem de hand opdat hij zijn onsamenhangende houding met de onvermijdelijke fatale gevolgen zou laten varen en het standpunt van de CRC zou overnemen. In februari 1975 publiceerde de stichter van de *Katholieke Contrareformatie* een ophefmakend hoofdartikel: « *MIK OP HET HOOFD* » (« *Frappe à la tête* »). Na de laatste schandaalverwekkende daden van Paulus VI uiteengezet te hebben, besloot hij: « *Het was te voorzien dat bij de eerste aanmaning van het hoogste Gezag al diegenen zouden capituleren die gezworen hadden dat zij verzet zouden bieden tegen de greep van de Masdu, dat zij trouw zouden blijven aan de Kerk van hun doopsel, aan de Mis van hun wijding, aan het Credo van Nicea... maar “in volkomen gemeenschap met de Heilige Vader”, in “totale gehoorzaamheid aan zijn wilsbeschikkingen”. [...] Dan blijft er slechts één redmiddel over, de ultieme en heldhaftige remedie, de enige waarvoor Hij, die welbewust de betekenis van zijn goddelijke en apostolische zending verdraaid heeft, bang is: dat een bisschop, zelf ook opvolger van de Apostelen, lid van de onderwijzende Kerk, collega van de Bisschop van Rome en net zoals hij gewijd voor het algemeen welzijn van de Kerk, de gemeenschap met hem verbreekt zolang hij niet het bewijs heeft geleverd van zijn trouw aan de*

taken van zijn ambt als Opperherder. » Een kadertekst op de eerste pagina van dit hoofdartikel, met daarin een prachtige tekst van Sint-Augustinus tegen het schisma, maakte de bedoeling van abbé de Nantes overduidelijk : aan de stichter van Écône het enige middel voorstellen waardoor het geloof kon verdedigd worden en het schisma vermeden.

Jammer genoeg ging Mgr. Lefebvre hier niet op in, wel integendeel. Op 3 maart van hetzelfde jaar werd hij in Rome ontboden vóór een commissie van drie kardinalen, die ten prooi waren aan een echte obsessie : verhinderen dat Mgr. Lefebvre zich zou aansluiten bij het leerstellig gevecht van abbé de Nantes. Daarom wilden zij tot elke prijs dat hij aan de Paus zou schrijven om zijn volledige *communio* met Paulus VI uit te drukken. Het verslag van deze dagvaarding¹ is bezwarend voor de stichter van Écône : hij weet niet wat te antwoorden aan zijn ondervragers, die er op aandringen dat hij heel de liturgische hervorming en heel het Concilie moet aanvaarden in naam van de gehoorzaamheid aan de Paus, waarop hij zich altijd heeft laten voorstaan !

Dit volstond niet om Mgr. Lefebvre de ogen te openen over de zwakheid van zijn positie. Integendeel, hij ging voort met bewijzen te willen leveren van zijn onderwerping aan Paulus VI ; daartoe viel hij abbé de Nantes enkele dagen later publiekelijk af door te doen alsof deze hem opriep om een schisma met Rome door te drijven !

De communiteit van de Kleine Broeders van het Heilig Hart van Jezus in Canada tijdens een bezoek van abbé de Nantes en broeder Bruno in de zomer van 2004. Anders dan bij de zogenaamde "chapelles sauvages" van de integralisten gebeurde de stichting in overleg met de plaatselijke bisschoppelijke overheid. Omdat de broeders tot op vandaag geen priesterwijding ontvangen hebben, wonen zij de H. Mis volgens de nieuwe ordo missæ bij in de parochie. Zo onderstrepen zij dat ze lid van de Kerk zijn en in de Kerk willen blijven.

« Weet goed dat als er een bisschop zal zijn die met Rome breekt, dat ik het dan niet zal zijn ! » (brief aan abbé de Nantes, gedateerd 19 maart 1975 en gepubliceerd in het tijdschrift *Itinéraires*).

Vanaf die dag kon onze geestelijke vader niets meer ondernemen om het afdrijven te beletten van Mgr. Lefebvre en van iedereen die hem in vertrouwen volgde, tot aan de onvermijdelijk geworden breuk met Rome.

Op 6 mei 1975 werd het decreet tot oprichting van de Priesterbroederschap van de H. Pius X ingetrokken ; het seminarie van Écône verloor daarmee zijn bestaansrecht.

Een nieuwe, jonge broeder wordt gekleed in de kapel van het Maison Sainte-Thérèse in Canada, zomer 2004. Van links naar rechts : broeder Bruno van Jezus, abbé Georges de Nantes, broeder Pierre van de Gedaanteverandering (de prior van de communiteit).

Op 15 mei legde abbé de Nantes tijdens een openbare voordracht in Parijs aan zijn toehoorders uit dat, als Mgr. Lefebvre in opstand zou komen zonder openlijk de dogmatische redenen voor zijn afwijzing van de conciliaire hervorming kenbaar te maken, hij dan « een impliciet, omfloerst maar niettemin reëel schisma zou scheppen. Een bisschop kan niet op wettige wijze plots stoppen met te gehoorzamen en een seminarie blijven openhouden tegen de beslissing van de plaatselijke bisschop en tegen de Romeinse gezagsdragers in. » Abbé de Nantes merkte ook op dat, door het Rome van altijd tegenover het Rome van vandaag te plaatsen, zonder een beroep te doen op het onfeilbaar oordeel van de Paus, Mgr. Lefebvre in feite zichzelf tot opperrechter uitriep...

(1) Gepubliceerd in : Roland Gaucher, *Mgr Lefebvre. Combat pour l'Église*, 1976, pp. 215-261.

OPENLIJKE REBELLIE

Op 29 juni 1975 schreef Paulus VI een brief naar de stichter van Écône om hem een publieke daad van gehoorzaamheid te vragen: de sluiting van het seminarie. Mgr. Lefebvre liet deze brief onbeantwoord. Op 8 september schreef de Paus hem opnieuw om zich verbaasd te tonen over het stilzwijgen, terwijl hij tegelijkertijd liet verstaan dat het weigeren van gehoorzaamheid zou gesanctioneerd worden. Enkele dagen later opende het seminarie opnieuw zijn deuren: een formele daad van weerspannigheid.

In oktober informeerde de H. Stoel de bisschoppen-conferenties over de hele wereld dat de stichtingen van Mgr. Lefebvre hun bestaansrecht verloren hadden. Op hetzelfde moment verklaarde Mgr. Lefebvre echter: « *Neen, er is geen echt conflict met de Paus. Paulus VI staat niet vijandig tegenover de Priesterbroederschap van de H. Pius X. Het zijn de bisschoppen van Frankrijk, de leden van de Franse clan in het Vaticaan, de prelaten in de onmiddellijke omgeving van de Paus, met name Mgr. Benelli en kardinaal Villot, die het seminarie van Écône willen vernietigen.* » Of nog: « *Mijn seminarie is de duidelijkste uitdrukking van een houding van gehoorzaamheid aan de Paus, opvolger van Petrus en Plaatsvervanger van Jezus Christus.* »

In juni 1976 verbood Paulus VI hem uitdrukkelijk om nog nieuwe wijdingen te verrichten. Mgr. Lefebvre antwoordde door opnieuw zijn onderworpenheid te onderstrepen en de H. Vader te verzekeren van zijn volledige *communio* van gedachten en geloof; hij vroeg de Paus ook om een dialoog met enkele kardinalen toe te staan, omdat hij er niet aan twijfelde dat op die manier de plooien zouden gladgestreken worden.

Ondanks het verbod diende Mgr. Lefebvre op 29 juni de wijding toe aan vijftien priesters. Geldige wijdingen weliswaar, maar *onwettige*. Op 22 juli viel dan het verdict: de stichter van het seminarie van Écône werd getroffen door een suspensie *a divinis*.

Maar in die periode kreeg hij nog brede steun vanwege een groot deel van de traditionalistische gelovigen, die niet begrepen dat de Paus zo streng was terwijl anderzijds zoveel misbruiken in de Kerk onbestraft werden gelaten.

Zonder schrik te hebben voor het ongenoegen van een deel van zijn lezers publiceerde abbé de Nantes twee hoofdartikels waarin hij de geschiedenis van de *Fraternité sacerdotale Saint-Pie X* beschreef en waarin hij de betreurenswaardige vergissingen van de stichter onderstreepte. Hij waarschuwde ook dat het voortaan « *niet alleen nutteloos maar ook verkeerd was* » om de stichtingen van Mgr. Lefebvre te steunen. Hij verwierp het onderscheid dat de voormalige aartsbisschop van Dakar, om zich te rechtvaardigen, maakte tussen « *de Kerk van altijd* » en « *de hervormde en liberale Kerk* ». Daartegenover schreef abbé de Nantes een krachtige geloofsbelijdenis in de enige en eeuwige Kerk: « *De Kerk is Eén, Heilig, Katholiek en Apostolisch. Dat geloof ik op het Woord van God, met een absolute zekerheid. Het tegenovergestelde zeggen of doen, of zelfs wensen dat*

de zaken anders zouden zijn, zou van onzentwege een fout zijn, een zonde tegen de Kerk en dus tegen Christus-God, want wie de Bruid kwetst, kwetst tegelijkertijd ook de Bruidegom. En zo iets kan door geen enkel voorwendsel van vriendschap of belang gerechtvaardigd worden. »

Heel het drama van Écône, aldus nog abbé de Nantes, kwam voort uit het opzet van Mgr. Lefebvre om « *een officieuze, discrete, nederige, stilzwijgende Kerk te stichten, een trouwe Kerk die de Traditie zou bewaren met behulp van de tradities van altijd. Op die wijze was de ontwikkeling van twee parallelle, mekaar beconcurrerende en onverzoenbare Kerken begonnen, onder de doorzichtige schijn van onderworpenheid aan de Paus en liefde en verering voor zijn persoon, die beschouwd werd als gevangene van zijn omgeving of van zijn personage...* Omdat Mgr. Lefebvre van stad tot stad rondtrok, van Australië tot in Canada, om zijn werk te doen kennen en zijn gelovigen aan te moedigen, vroeg men hem om de sacramenten. Het is toen dat hij, zonder zich te bekommeren om de heilige canons van de Kerk die hij met voeten trad, maar in alle gewetensrust, begon met overal als bisschop op te treden zonder de toelating van wie dan ook. En hij deelde niet alleen het vormsel toe, maar hij her-vormde ook de kinderen van wie de ouders aan de geldigheid van het eerste vormsel waren gaan twijfelen! Hij maakte daar geen geheim van: hij deed het om te voldoen aan de nood van de zielen, en dat was voor hem de opperste wet! »

Mgr. Lefebvre vertrouwde dus in de praktijk aan de gelovigen zelf de zorg toe om te beslissen over de geldigheid van de uitgesproken formules en de rechtzinnigheid van de bedoelingen van de bedienaren, volgens hun persoonlijke indruk! Een dergelijke « *algemene verdenking* », schreef abbé de Nantes, « *werd door de geestelijkheid over heel de wereld als een affront opgevat, en meer nog, als een aanslag op de wettelijkheid van de zichtbare Kerk in haar organisatie, haar hiërarchie en in de dagelijks wereldwijd toegediende sacramenten.* »

Het ergste was dat Mgr. Lefebvre zijn vergissing nooit heeft willen inzien. En omdat hij bleef doen alsof hij niet bekend was met de theologische bewijsvoeringen van de stichter van de CRC, die de leerstellige dwalingen van Paulus VI vanaf het begin van diens pontificaat aan de kaak stelde, kon hij aan zijn Priesterbroederschap geen doctrinaire eenheid verschaffen. Ten gevolge van deze op zijn zachtst gezegd *irrationele* houding van Mgr. Lefebvre ontstond er in de schoot van zijn traditionalistische beweging diepe verdeeldheid, die weggemoffeld werd achter de gemeenschappelijke gehechtheid aan de mis van de H. Pius V. Daardoor waren er jonge priesters, in Écône gewijd, die daags na hun wijding de kringen van de *sedevacantisten* gingen vervoegen. Vandaar ook dat vandaag sommige lefebvrissen toenadering met Benedictus XVI zoeken, terwijl anderen hem verketteren.

HET SCHISMA VOLTROKKEN

Met de komst van Joannes-Paulus II op de pauselijke troon kwam er geen verandering in de situatie, ondanks de verwachtingen die geschapen waren door bepaalde

Processie van de Kleine Broeders en de Kleine Zusters van het H. Hart van Jezus in Canada, in de zomer van 1992. In de stijl van de streek werden alle monastieke gebouwen in hout opgetrokken, ook de kapel van het Maison Sainte-Thérèse die men hier ziet. « Van bij hun aankomst in juni 1982 werden onze broeders met grote welwillendheid ontvangen door zowel de plaatselijke geestelijkheid als de bevolking van Shawinigan » (broeder Bruno). Maar de tegenstand van abbé de Nantes tegen de dwalingen van het Concilie en van Paus Joannes-Paulus II zorgde onvermijdelijk voor wrijvingen met de hogere clerus.

uitlatingen van de nieuwe Opperherder. Er was uiteraard geen sprake van terug te komen op de liturgische hervorming, en nog minder op de dwalingen van het Concilie die ook die van de aartsbisschop van Krakau, de nieuwe Paus, waren! De discussies tussen de H. Stoel, vaak vertegenwoordigd door kardinaal Ratzinger, en Mgr. Lefebvre sleepten zich voort zonder enig resultaat, zodat laatstgenoemde er Rome tenslotte begon van te verdenken zijn dood af te wachten: de *integralistische weerstand* zou dan vanzelf oplossen, bij gebrek aan bisschop om de seminaristen te wijden.

In 1984 publiceerde hij samen met de Braziliaanse bisschop Mgr. Castro-Mayer – eindelijk! – een leerstellige kritiek van de conciliaire dwalingen. Onze geestelijke vader juichte dit initiatief toe; het was wat al veel vroeger had moeten gebeuren. Maar jammer genoeg verwerkte Mgr. Lefebvre in zijn tekst ook de bedreiging dat hij bisschoppen zou wijden om hem op te volgen... Daardoor gaf hij meer dan ooit blijk van een schismatieke geestesgesteldheid, en bood hij Joannes-Paulus II een uitgelezen voorwendsel om het leerstellig onderzoek, waarvan de Paus absoluut niet wilde weten – en met reden – te weigeren.

Tussen 1984 en 1988 liet abbé de Nantes geen gelegenheid voorbijgaan om op het onderwerp terug te komen en onvermoeibaar te herhalen dat de crisis van het geloof in de Kerk niet kon opgelost worden met schisma te plegen: het ene kwaad kan niet opgelost worden met een ander kwaad. Maar alles was tevergeefs.

Op 30 juni 1988 diende Mgr. Lefebvre de bisschopswijding toe aan vier priesters van zijn Broederschap, **zonder pauselijk mandaat en tegen de wil van de H. Vader in**. Zo voltrok hij zonder dat er nog kon aan getwijfeld worden zijn breuk met de Kerk. Onze geestelijke vader gaf volgend commentaar: « *De partij aan de macht wachtte slechts op deze fout, en de excommunicatie is gevallen. [...] Zelfs als zij uitgaat van een onwaardige hiërarchie en begeleid wordt door verwen-*

singen en aansporingen met een sterke fanatieke en modernistische inslag, dan nog gaat het om een wettelijke sanctie. Zij gaat uit van het wettig Gezag, ze is dus “gebonden in de Hemel” zoals ze het “op de aarde” geweest is door Petrus en de Apostelen in hun werkelijke opvolgers. Niemand kan immers een autonome hiërarchie instellen, in geen enkele omstandigheid en voor geen enkele reden, zonder de eenheid te kwetsen, de heiligheid te ontkennen, het apostolisch karakter te verraden en de katholiciteit te verbreken. Aan die wet kan niemand zich onttrekken. »

KERK TEGEN KERK

Elk schisma verwordt snel tot ketterij, en verschillende erfgenamen van Mgr. Lefebvre zullen zijn gebrek-kig concept en zijn onzuivere theologie van de Kerk verergeren. Want Mgr. Lefebvre, die zijn vorming genoten had aan het Frans seminarie in Rome, had de leer die daar onderwezen werd tot de zijne gemaakt: dat de Pausen haast nooit in de fout gaan en dat de apostolische Stoel door de hulp of de inspiratie van de H. Geest behoed wordt voor elke dwaling. Vandaar dat hij een blind vertrouwen had in Rome, tijdens het Concilie, en dat hij volkomen in de war was toen hij begreep dat Paulus VI op zijn minst medeplichtig was aan de ketterij. Omdat hij totaal niet inzag dat de goddelijke instellingen van de Kerk toelieten om zich tegen deze toestand te verzetten, door een beroep op de Paus tegen de Paus, begon hij te zeggen: « *De Kerk is daar waar het ware geloof is* », en zo kwam hij er weldra toe te gaan twifelen of de Kerk nog wel bestond *buiten* zijn Priesterbroederschap.

De *Fraternité Saint-Pie X* begon zich te organiseren alsof zij pretendeerde zichzelf de machten van de Paus en de Romeinse Curie toe te eigenen: in 1991, nog tijdens het leven van Mgr. Lefebvre, stelde zij kerkelijke tribunalen in en eigende zij zich een werkelijke macht toe om over de gelovigen te regeren. In hoofde

van het adagium « *Ecclesia supplet* » – maar uitgebreid tot buiten de gevallen die door het canoniek Recht voorzien waren – legden de leiders van de Broederschap wederrechtelijk de hand op de juridische macht van de Paus om dispensatie toe te staan in huwelijksbelemmeringen, gesloten huwelijken te annuleren, vrij te stellen van religieuze geloften, kerkelijke tuchtmaatregelen op te heffen – met inbegrip van excommunicaties. In een brief van 15 januari 1991 bevestigde Mgr. Lefebvre dat de canonieke Commissies van de Priesterbroederschap « *in zekere zin de afvalligheid van de Romeinse congregaties moesten compenseren.* » Men vernam ook dat de *Fraternité* haar gelovigen ertoe verplichtte het engagement aan te gaan om zich tot geen enkel officieel kerkelijk tribunaal te richten voor een onderzoek van of een oordeel over hun zaak. Kortom, de Priesterbroederschap van Mgr. Lefebvre richtte een Tegenkerk op.

HET EINDE VAN HET SCHISMA, MAAR TEGEN WELKE PRIJS ?

Het is aan deze « mooie knoeiboel », om een uitdrukking van abbé de Nantes na de bisschopswijdingen te gebruiken, dat Benedictus XVI vandaag zou willen verhelpen. “Men” zou van plan zijn voor hen een speciaal statuut te scheppen, een *prelatuur* vergelijkbaar met die van het Opus Dei, met een grotere mogelijkheid om de tridentijnse mis op te dragen; de excommunicaties zouden opgeheven worden. **Maar in ruil zouden zij het gezag van de Paus én het onderricht van Vaticanum II moeten erkennen.**

In de schoot van de Priesterbroederschap verzetten velen zich tegen dit “arrangement”, dat hen een knieval voor de « *hervormde en liberale Kerk* » lijkt, en dus een verloochening van Mgr. Lefebvre. Binnen de kerkelijke hiërarchie is de tegenstand van bepaalde bisschoppen niet minder heftig: zal deze *prelatuur* niet als een vreemd lichaam zijn, bij gebrek aan eenheid van denken en hart met de rest van de Kerk? Zal zo’n verzoening bijgevolg geen kunstmatige verzoening zijn?

De lectuur van de *Lettre à mes amis* nr. 151, van 1 september 1963 – dus van lang vóór het schisma van de lefebvrissen – zou kunnen helpen om tot een oplossing te komen. Abbé de Nantes zet er de principes van een verzoening met de integralisten in uiteen.

Hij onderstreept vooreerst dat de integralisten tot een « *defensieve houding* » gedwongen zijn: « *Zij moeten proberen te overleven in een Kerk die hen onder de duim houdt als een veroordeelde minderheid, zonder hen te horen.* » Vandaar de waarschuwing die onze geestelijke vader aan zijn lezers laat horen: « *Omdat de integralisten in de steek gelaten worden, komen ze onvermijdelijk tot bepaalde standpunten die tegengesteld zijn aan de bovennatuurlijke wijsheid die zij denken te verdedigen, tot bepaalde defensieve houdingen die te rigide zijn en die hen dreigen mee te sleuren in de dwaling of in onwettige rebellie. [...] Maar het is niet lofwaardig en niet rechtvaardig het integralisme te veroordelen op basis van de tekortkomingen binnen deze*

partij. Het is beter er zich op toe te leggen aan die tekortkomingen te verhelpen door een houding van sympathie, waardering en luisterbereidheid waarop elke gelovige recht heeft. »

Deze verzachtende omstandigheden nemen echter niet weg dat er drie reële klachten zijn die bepaalde integralisten kunnen verweten worden: « *Volgens mij kunnen alle aanvaardbare aanklachten tegen het integralisme herleid worden tot volgende drie fouten: deze stroming geeft, boven elk geredeneer, de voorkeur aan het gezagsargument, dat beschouwd wordt als absoluut doorslaggevend, op elk gebied; zij verwerpt volledig alle verworvenheden of nieuwe hypothesen van de wetenschappen, want ze ziet deze laatste slechts als vermomde bondgenoten van het ongeloof of de ketterij; en tenslotte is het integralisme onvoorwaardelijk onderworpen aan de gevestigde orde, in de Kerk zowel als in de staat, en wil het niet weten van welke verandering ook uit afgrijzen voor de revolutie.* »

Op basis van deze vaststellingen kan abbé de Nantes de principes van een dialoog met de integralisten voorstellen om tot een vruchtbare overeenstemming te komen. Ik citeer hem, waarbij ik me veroorloof een eigenaam toe te voegen om de tekst zo actueel mogelijk te maken:

« *Wat ik jullie verwijt, zou Benedictus XVI zeggen, is uiteraard niet de zuiverheid en de volheid van jullie katholiek geloof, en evenmin jullie tekortkomingen [...]. Wat ik jullie wél verwijt zijn jullie beoordelingsfouten over de rede, de wetenschappen en de menselijke instellingen. Het zijn deze dwalingen die ik in jullie bestrijd omdat zij ernstige schade toebrengen aan de Kerk.*

« *Op deze voorzet zouden de integralisten verschillend kunnen reageren: sommigen zouden de verdediging kunnen opnemen van hun extreme standpunt, anderen zouden kunnen proberen om deze kritiek te weerleggen als laster en hun oppositie kunnen herleiden tot de ware redenen.* » Zo zou een dialoog van start kunnen gaan, « *waarbij de naastenliefde en de waarheid zouden winnen, en daardoor ook de eenheid!* »

Abbé de Nantes beëindigde zijn *Brief* met het definiëren van de houding die onze beweging van katholieke Contrareformatie in het hele debat moet aannemen. « *Tussen het progressisme enerzijds, dat in naam van de vrijheid, de wetenschap en de evolutie de Kerk omvergooit en haar traditie verwerpt, en het integralisme anderzijds, dat zich in naam van het gezag en de gevestigde orde daar lijnrecht tegenover stelt, willen wij een derde stroming waarin iedereen zich kan verzoenen: de katholiek die trouw is aan zijn geloof wordt niettemin uitgenodigd om te trachten met heel zijn intelligentie zijn godsdienst te begrijpen, om zijn kennis te verrijken met alle onaanvechtbare verworvenheden van de menselijke wetenschappen en om onafgebroken te zoeken naar de beste instellingen voor het gemeenschappelijk welzijn van de Kerk en de natie.* »

broeder Pierre van de Gedaanteverandering
« *La Renaissance catholique* » nr. 136 (maart 2006)

« DE GOEDE HERDER » WELDRA ZALIG

OP vrijdag 10 november jl. werd de diocesane fase in het zaligverklaringsproces van Paus Joannes-Paulus I beëindigd tijdens een plechtig moment in de kathedraal van Belluno in Noord-Italië.

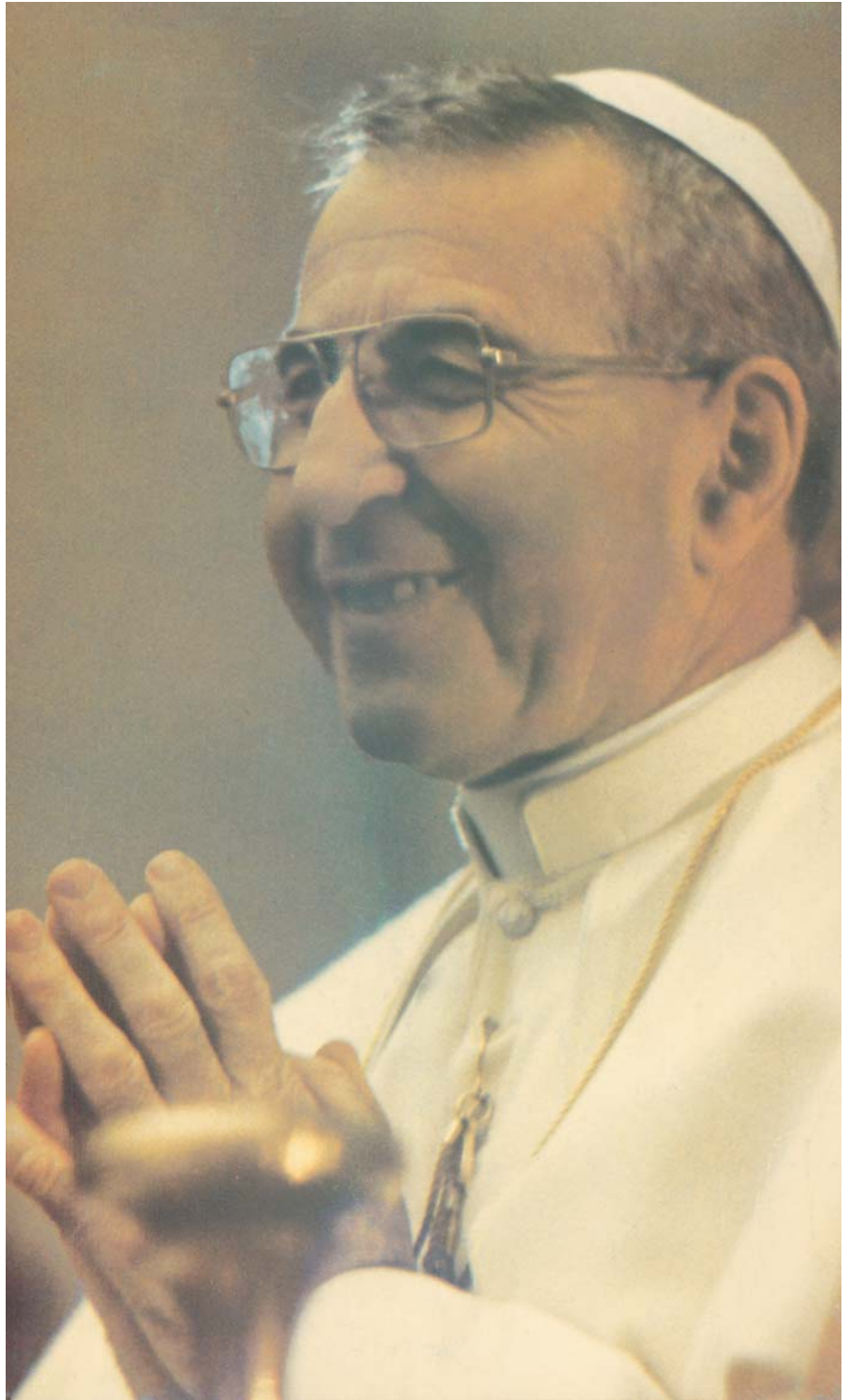
Het proces begon op 23 november 2003 in datzelfde Belluno, het bisdom waar Albino Luciani in 1912 geboren werd. Gedurende drie jaar onderzoek werden gedurende 190 zittingen in het totaal 170 getuigen gehoord. De verzamelde documentatie, die gebundeld en verzegeld werd, zal nu worden overgedragen aan de Congregatie voor de Heiligverklaringen in Rome.

Het voor een zaligverklaring vereiste wonder op voorspraak van de beoogde zalige heeft mogelijk al plaatsgevonden: een man uit Apulië, in Zuid-Italië, zou op medisch onverklaarbare wijze genezen zijn van een tumor nadat hij de voorspraak van Paus Luciani ingeroepen had. Normaal duurt de behandeling van een dossier tot zaligverklaring tien jaar, maar die tijd kan erg ingekort worden als er officieel een mirakel geattesteerd is.

De geliefde Paus Joannes-Paulus I zetelde slechts 33 dagen op de Troon van de H. Petrus, maar de indruk die hij naliet op de gelovigen van de hele wereld was enorm. De herinnering aan Albino Luciani bleef tot op vandaag opvallend levend. « *In de voorbije 25 jaar heeft men kunnen zien dat de liefde en vereering voor Papa Luciani niet stammen uit plots opwellende emotie die veroorzaakt is door het plotselinge en onverwachte overlijden, want de devotie is heel die tijd niet afgenomen* », aldus Mgr. Giorgio Lise, vice-postulator en rechter bij de kerkelijke rechtbank van het bisdom Belluno in 2005.

De postulator van de zaak, pater Enrico Dal Covolo, schetste in het tijdschrift *Avvenire* een treffend portret van Joannes-Paulus I: « *HIJ IS DE FIGUUR VAN DE GOEDE HERDER DIE ZIJN LEVEN GEEFT, ZONDER IETS TE WEERHOUDEN, VOOR DE KUDDE DIE HEM TOEVERTROUWD IS.* »

« *De moord op de Goede Herder* »: zo luidde de titel van het artikel in ons tijdschrift dat wij vijf jaar geleden aan de mysterieuze dood van Paus Luciani gewijd hebben (*Verrijzenis* nr. 3, mei-juni 2001, pp. 1-12). Abbé de Nantes is er altijd van overtuigd geweest dat er kwaad opzet in het spel was tijdens die fatale nacht van 28 op

29 september 1978. De zeer gedetailleerde enquête uitgevoerd en te boek gesteld door David Yallop leek hem op de essentiële punten absoluut onweerlegbaar.

Paus Joannes-Paulus II heeft tijdens zijn lange pontificaat **nooit** enige aandacht besteed aan de persoon of de nagedachtenis van zijn onmiddellijke voorganger. Anders is blijkbaar de houding van Paus Benedictus XVI; tijdens een bezoek aan Belluno op 23 november 2004 vertrouwde de toenmalige kardinaal Ratzinger de gelovigen toe: « *Ik bid elke dag voor deze zaligverklaring.* »

DE REDE VAN BENEDICTUS XVI TOT DE AREOPAAG VAN REGENSBURG

De georkestreerde haatcampagne tegen de Paus naar aanleiding van de academische rede die hij aan de universiteit van Regensburg hield, is ondertussen weer voorbij. Tijd dus voor een serene en grondige bespreking van de belangrijke thema's die Benedictus XVI in zijn toespraak aansneed. We laten broeder Bruno aan het woord.

In de *Magna Aula* van de universiteit van Regensburg, waar hij docent was van 1969 tot 1977, heeft de Paus op dinsdag 12 september 2006 voor een grote groep professoren en geleerden de "heilige oorlog" aangeklaagd als strijdig met de letter van de Koran en met de "natuur zelf van God". Die dag viel samen met het feest van de Heilige Naam van Maria, dat door Paus Innocentius XI werd ingericht als dankbetuiging voor de hulp van de H. Maagd bij de overwinning in 1683 behaald op de Turken in Wenen.

« DE PAUS VEROORDEELT DE ISLAMITISCHE "HEILIGE OORLOG" », blokletterde de Franse krant *Le Monde* op 13 september. « *Iemand als Joannes-Paulus II zocht de "dialoog" met de islam. Benedictus XVI van zijn kant verkiest de intellectuele confrontatie. Op een enigszins uitdagende manier heeft hij een episode uit de veertiende eeuw in herinnering gebracht waarbij de christelijke keizers van Constantinopel tegenover de mohammedaanse schriftgeleerden stonden.*

« **Toon me toch wat Mohammed voor nieuws gebracht heeft ; je zal enkel maar slechte en onmenselijke dingen vinden, zoals zijn voorschrift om het geloof dat hij predikte met het zwaard te verspreiden.** » Dit is een citaat van keizer Manuel II Palaeologos uit 1391 ; maar hernomen door de Paus choqueert het. »

En onmiddellijk brak de hel los !

Algerije – waar het fanatieke FLN al veertig jaar aan de macht is – vroeg de Paus om verontschuldiging. De aartsbisschop van Algiers was "ontsteld" en betreurde als een echte renegaat « dat de "hoogste vertegenwoordiger van de katholieke gemeenschap (sic !) de woorden aangehaald heeft die in de veertiende eeuw werden uitgesproken door de Byzantijnse keizer Manuel II Palaeologos. Wij zijn ontsteld door het gebruik van dit citaat uit een andere tijd", aldus Mgr. Teissier in de Franstalige krant *El Watan*. »

In Frankrijk zelf verklaarde de voorzitter van de Franse Raad voor de mohammedaanse eredienst, Dalil Bou-bakeur, zonder verpinken : « *De islam staat op de eerste plaats voor verdraagzaamheid en broederlijkheid.* »

Laten we eens bekijken wat de Paus nu eigenlijk heeft gezegd.

DE ISLAM ONDER DE LOEP VAN DE REDE

In tegenstelling tot zijn voorganger plaatst Benedictus XVI zich eerst « **in de context van de christelijke**

geloofstraditie » om « **zich te ondervragen over God door middel van het verstand** ».

Vanuit deze sterke stelling, die van « **het verstand verlicht door het geloof** » (H. Pius X), snijdt de Paus moedig het aanstootgevende onderwerp aan. Uit « **de door professor Theodor Khoury, van Münster, gepubliceerde uitgave** » citeert hij « **de dialoog die de geleerde Byzantijnse keizer Manuel II Palaeologos voert met een gecultiveerde Pers over het christendom en de islam en over de waarheid van elk van beide** ».

Als men de tekst van deze dialoog er op naslaat dan stelt men vast hoe hoffelijk het karakter van de ontmoeting tussen de keizer en de Pers is. Het debat is openbaar : de inwoners van Ankara nemen eraan deel... en vallen dikwijls in slaap wanneer de theologische discussie te zwaar wordt ! De moslim met wie het gesprek plaats vindt, is immers gebrand op een verheldering van de christelijke leer. Hij en zijn twee zonen, die deelnemen aan het debat, zijn volgens de keizer « **mensen begiftigd met verstand en wijsheid** ».

Nochtans geeft Benedictus XVI aan dat hij deze controverse niet in het lang en het breed wil bekijken maar enkel in verband met een welbepaald punt : dat van de **djihad**, de heilige oorlog.

« **Ongetwijfeld wist de keizer dat in Soera 2, vers 256, te lezen staat : "Geen enkele dwang in godsdienstzaken !" . Het is één van de Soera's uit de beginperiode, zeggen de deskundigen.** » Verrassing ! Ik dacht de enige « **deskundige** » te zijn die het aandurft om een chronologische indeling van de soera's die verschilt van de volgorde in de Koran te verwerpen en Soera 2 inderdaad te dateren « **uit de beginperiode** »...¹ Het is mogelijk dat kardinaal Ratzinger lucht kreeg van onze studies, vermits het *PAUSELIJK INSTITUUT VOOR ISLAMOLOGIE* indertijd de ontvangst van onze boeken heeft bevestigd en er zelfs een recensie heeft aan gewijd in het tijdschrift *Islamocristiana*.

Maar mijn vertaling heeft niemands aandacht getrokken en dat is jammer ; want steunend op de Hebreeuwse etymologie van de woorden vertaal ik *lā'ikrâha fî d-dîni* niet door « **geen enkele dwang in godsdienstzaken** » maar door « **GEEN GEVOEL VAN VERWARRING IN DE RECHT-VAARDIGHEID** », een gedachte die reeds hogerop werd uitgedrukt (vers 216) om de "gelovigen" aan te moedigen... tot de strijd ! « **Er wordt je opgedragen te strijden en je bent daardoor in verwarring** », leest men er. « **Het**

(1) Ondanks de pogingen ondernomen door Noldéke, Schwally e. a. denken wij dat er niet voldoende redenen zijn om de traditionele volgorde van de soera's te wijzigen. Overigens geeft ook Denise Masson dit toe, en Régis Blachère stapt in zijn uitgave van 1980 af van het klassemment dat hij vroeger had opgesteld. Zie Bruno Bonnet-Eymard, *Le Coran, traduction et commentaire systématique*, uitg. CRC, deel 1, p. XXIX.

kan zijn dat je in verwarring bent door iets terwijl het een bevrijding voor je is. Omgekeerd kan het zijn dat iets je behaagt terwijl het eigenlijk een keten voor je is. God ('allah) weet [wat goed voor je is] en jij weet [het] niet. » Besluit: de rechtvaardige leeft in vrede, zelfs temidden van de strijd!

Door deze passage te citeren in de betekenis van een bevestiging van de "GODSDIENSTVRIJHEID" – « **geen enkele dwang in godsdienstzaken** » – bezondigt de Paus zich dus aan een enorm anachronisme, maar hij levert wel het bewijs het debat niet op de spits te willen drijven, integendeel: hij wil het verzachten en hij wil niet de « **verrassend scherpe wijze** » voor zijn rekening nemen waarop de keizer « **nauwgezet de redenen uiteenzet waarom de verspreiding van het geloof door geweld onredelijk is, in tegenspraak met het wezen van God en het wezen van de ziel. "God heeft geen welgevallen in bloed", zegt hij. "Niet volgens de rede handelen is strijdig met het wezen van God. Het geloof is de vrucht van de ziel, niet van het lichaam. Wie dus iemand tot het geloof wil brengen heeft nood aan de gave om zich goed uit te drukken en een juiste redenering op te bouwen, en niet aan geweld of bedreiging... Om een voor rede vatbare ziel te overtuigen gebruikt men niet zijn arm of iets om te slaan of welk ander middel ook waardoor men iemand met de dood zou kunnen bedreigen..."** »

De Paus komt zo tot een strenge afkeuring van het terrorisme, maar enkel op basis van het verstand – op het verstand zoals dat door de Grieken opgevat werd:

« **De beslissende stelling in deze argumentatie tegen bekering met geweld luidt: onredelijk handelen is tegengesteld aan het wezen van God. De filoloog Theodor Khoury geeft hierbij volgend commentaar: voor de Byzantijnse keizer, die in de Griekse filosofie opgegroeid is, is deze stelling evident; voor de moslim-leer is God echter absoluut transcendent. Zijn wil is niet gebonden aan onze categorieën, dus ook niet aan de redelijkheid. Khoury citeert in deze context een werk van de beroemde Franse islamoloog R. Arnaldez: die legt uit dat Ibn Hazn zelfs zo ver gaat te verklaren dat God zich ook niet aan zijn eigen woord hoeft te houden en dat niets Hem dwingt ons de waarheid te openbaren. Indien Hij erop zou staan zou de mens zelfs afgoderij moeten bedrijven!** »

Dit is wel het toppunt van het "geweld" dat het eenvoudig gezond verstand wordt aangedaan. De Paus zal dit oneindig behoedzaam uitleggen, op een manier die helemaal doordrongen is van de geest van "dialoog", om elke schijn van polemiek te vermijden:

« **Hier komen we op een punt waar wegen uiteengaan wat het begrip van God en dus de concrete verwezenlijking van de godsdienst betreft, wat ons vandaag de dag op een heel directe manier uitdaagt. Is het alleen een Griekse manier van denken om te geloven dat handelen tegen de rede strijdig is met het wezen van God, of is dat altijd en intrinsiek waar? Ik denk dat op dit punt de diepe overeenstemming zichtbaar wordt tussen wat "Grieks" is in de beste betekenis van**

het woord, en het op de Bijbel gebaseerde geloof in God. Joannes begint de proloog van zijn Evangelie met een variant op het eerste vers van het boek Genesis, het eerste vers van heel de heilige Schrift: "In het begin was de logos" (Jo. 1, 1). Dit is precies het woord dat de keizer gebruikt: "God handelt met logos."

« **Logos is rede en woord tegelijk – een rede die scheppend is en zichzelf kan meedelen, maar dan precies als rede. Joannes heeft ons daarmee de ultieme uitdrukking van het Bijbelse Godsbegrip geschonken, waarin al die dikwijls moeizame en kronkelige wegen van het Bijbelse geloof hun doel bereiken en hun synthese vinden. "In het begin was de logos en de logos is God", zegt ons de evangelist (Jo. 1, 1).**

« **Het samenkomen van de Bijbelse boodschap en het Griekse denken was geen zuiver toeval. Het visioen van Sint-Paulus, voor wie de wegen in Azië versperd waren en die in een nachtelijke droom een Macedoniër zag en hem hoorde roepen: "Steek over naar hier en kom ons te hulp" (Hand. 16, 6-10) – dit visioen mag uitgelegd worden als een uitbeelding van de intrinsieke noodzaak van een toenadering tussen Bijbels geloven en de Griekse manier van zelfbevraging.** »

Een beter licht kan men niet werpen op de historische en tegelijk filosofische convergentie tussen de Griekse erfenis en de Bijbelse openbaring, waarvan onze beschaving de vrucht is. De Paus gaat verder:

« **Eigenlijk was deze toenadering reeds lang geleden begonnen. De mysterieuze Godsnaam die klonk vanuit het brandende braambos – die deze God onderscheidt van de goden met de vele namen door uitsluitend zijn "Ik ben", dat wil zeggen zijn wezen, uit te drukken – is reeds een bestrijding van de mythos, en de analogie met de poging van Socrates om deze mythos te overwinnen en te overstijgen is opmerkelijk.** »

Nadat de Paus op die manier een toenadering heeft tot stand gebracht tussen het Socratisch realisme en de Mozaïsche openbaring, komt hij ertoe aan te tonen dat dit samenlopen van de Bijbelse openbaring en de Griekse wijsheid een soort van bekroning heeft gekend op het einde van het Oude Testament, nl. in de Griekse vertaling van de Bijbel die in Alexandrië werd gereali-seerd en die bekend staat onder de naam *SEPTUAGINT*.

« **Fundamenteel gaat het daarbij om de ontmoeting tussen geloof en rede, tussen de authentieke filosofie "van de Verlichting" en de godsdienst. Door werkelijk het innerlijke wezen van het christelijk geloof en tegelijkertijd het wezen van het Griekse denken, dat voortaan nog slechts één geheel vormde met het geloof, als uitgangspunt te nemen, kon Manuel II zeggen: Niet "met de logos" handelen is strijdig met het wezen van God.** »

Is het werkelijk zo eenvoudig? Eigenlijk niet.

DE REDE ONDER DE LOEP

« **Eerlijkheidshalve** », zo vervolgt Benedictus XVI, « **moet hierbij worden aangetekend dat zich in de late middeleeuwen tendensen hebben ontwikkeld in de theologie die deze synthese van de Griekse en de christelijke geest verbraken.** »

Inderdaad, in zijn conferenties uit 1995 heeft abbé de Nantes aangetoond hoe de dertiende eeuw het theater werd van een ware veldslag van ideeën. Deze werd ontketend door de invoering van het stelsel van Aristoteles in een christendom dat sinds bijna duizend jaar geleid was door een wijs mystiek en politiek augustinisme met talloze vruchten van genade en deugd. Het is te betreuren dat de Paus geen onderscheid maakt tussen de tegengestelde stromingen van het augustinisme, dat een wedergeboorte kent met de franciscanen, en het thomisme. Benedictus XVI gaat immers als volgt verder :

« In tegenstelling tot het zogenaamde augustiniaans en thomistisch intellectualisme begon met Duns Scotus een voluntaristische stellingname, die uiteindelijk in zijn verdere ontwikkelingen ertoe leidde te zeggen dat wij van God alleen Zijn voluntas ordinata kennen. Deze zou overstegen worden door de vrijheid van God, krachtens dewelke Hij ook het tegendeel had kunnen maken en doen van alles wat Hij gemaakt en gedaan heeft. Hier tekenen zich stellingnamen af die zouden kunnen uitlopen op het beeld van een God van willekeur, die zelfs niet aan de waarheid en het goede gebonden zou zijn. »

Het weze ons toegelaten om, met alle respect, deze al te beknopte visie op de korrel te nemen. Abbé de Nantes heeft pas laat Joannes Duns Scotus (ca. 1266-1308) ontdekt : hij was weinig bekend, werd naar believen beklad, en werd nochtans zalig verklaard door Paus Joannes-Paulus II op 20 maart 1993.

Duns Scotus verdient « de titel van “Mariale geloofsleraar” voor de opmerkelijke dienst die hij in zijn eentje bewezen heeft aan de hele Kerk, door te rechtvaardigen waarom Zij sedert altijd al terecht de “Onbevleete Ontvangenis” van de H. Maagd Maria gevierd heeft. Maar het geheel van zijn werk doet hem ook die andere titel verdienen van “Katholiek geloofsleraar”, een titel die ik kies om de nadruk te leggen op de volmaaktheid van zijn oordeel over de metafysici van zijn tijd, de dertiende eeuw, waarin de universiteiten niet zonder protest en tumult zijn overgestapt van de eeuwenoude mystieke visie op het geloof naar de overheersing van de rationele filosofie, die van Aristoteles en... Sint-Thomas van Aquino. Onze heilige heeft deze tegenspraak opgelost in alle sereniteit, met durf en... in waarheid » (G. de Nantes, CRC nr. 317, nov. 1995, p. 29).

Wat de Paus de « **voluntaristische stellingname** » noemt die begon met Duns Scotus, bestaat erin de klemtoon te leggen op het uiterst levendig en soeverein vrij karakter van de Wil van God. Dit betekent niet dat hij deze Wil wil onttrekken aan de greep van het verstand ; hij zegt alleen dat de in God aanwezige Wil door niets wat aan die Wil voorafgaat kan bepaald worden : niet alleen door niets of niemand anders dan God, maar evenmin door een ander vermogen of een andere kracht in God zelf. Dat zijn Wil een bepaald iets gewild heeft, daaraan ligt geen enkele reden ten grondslag tenzij dat de wil de wil is : *quia voluntas est voluntas*.

WORDT FRANKRIJK ISLAMITISCH ?

Volgens cijfers die bekendgemaakt werden door Didier Leschi van het *Bureau des Cultes*, verbonden aan het ministerie van Binnenlandse Zaken, bekeren zich dagelijks twaalf Fransen tot de islam. Omgerekend betekent dit dat het om 3600 bekeerlingen per jaar gaat.

Sedert wanneer is dit proces aan de gang ? Men hoeft niet lang te zoeken : sinds de afkondiging van de godsdienstvrijheid door het Tweede Vaticaans Concilie en de verdwijning van de zichtbare Kerk uit onze sociale leefruimte die er het gevolg van is.

« De jongeren die zich bekeren zijn op zoek naar ijkpunten. Ze komen in hun omgeving in contact met de islam, en het is de islam die antwoord geeft op hun vragen naar de betekenis van familie, gezag enz. Als ze uiteindelijk een moskee binnengaan, vinden deze bekeerlingen een sociaal draagvlak en een collectief streven, en voelen zij zich lid van een gemeenschap » (La Croix, 25 augustus 2006). Waarden die onze ongodsdienstige, individualistische samenleving en onze vaandelvluchtige katholieke overheid niet meer kunnen bieden...

Anders gezegd : als de Wil van God ons verstand te boven gaat, dan is dit omdat het Hart van God zijn redenen heeft die onze menselijke rede niet kent. Is Benedictus XVI zelf niet in het spoor van dit « **voluntarisme** » van Scotus getreden door zijn eerste encycieliek als titel te geven : **DEUS CARITAS EST, « God is liefde »** ? Het is precies wat abbé de Nantes « **de oneindige vrijheid van de liefde** » noemt, de ultieme volmaaktheid van de driemaal heilige God.

Tot onze spijt moeten we erkennen dat deze metafysica van de Z. Joannes Duns Scotus in zijn elan gebroken werd nog voor zijn volle ontplooiing. Zijn erfenis werd aangetast door het nominalisme en zijn absurde theorie van de “*potentia absoluta*” van God, een « *absolute macht* » die alle mogelijke onsamenhangendheden, contradicties, intrekkingen en herzieningen van wat God achtereenvolgens wil, toelaat... « *Het schaamrood komt op de wangen bij het lezen van de wilde veronderstellingen van de zogenaamde navolgers van onze gelukzalige : Willem van Ockham, Gabriel Biel en Maarten Luther !* » (G. de Nantes, CRC nr. 320, feb.-maart 1996, p. 20).

Wilde veronderstellingen... zoals in de islam, die voeren naar het beeld van een « **God van Willekeur** », ver verwijderd van het denken van de zalige en geniale franciscaan.

DE ISLAM ONDER DE LOEP VAN DE GESCHIEDKUNDIGE KRITIEK

Reeds in de achtste eeuw stelde de H. Joannes Damascenus, de laatste van de grote Griekse kerkvaders, in zijn *BOEK VAN DE KETTERIJEN* het hierboven omschreven Godsbegrip aan de kaak in « **de godsdienst van de Ismaëlieten die ook vandaag de dag nog overheerst,**

de volkeren doet dwalen en de komst van de Antichrist aankondigt.»¹ De Paus had er de voorkeur kunnen aan geven hem te citeren in plaats van de Byzantijnse keizer, omdat deze kerkvader de échte vraag stelt, de enige waarvoor de Paus geen verwijt zou hebben gekregen als hij ze gesteld had in een academische lezing: *de vraag naar de oorsprong van de islam*.

In de ogen van de H. Joannes Damascenus, die leefde ten tijde van het ontstaan van de islam, is « **de godsdienst van de Ismaëlieten** » een « **ketterij** », en geen « *openbaring* ». Dit is immers wat aan het licht komt bij een aandachtige en kritische studie van de tekst zelf van de Koran: veeleer dan een « andere godsdienst », zogezegd « *geopenbaard* », is het duidelijk een « **ketterij** », de honderdste!

De kerkvader stelt de vraag ten gronde, met een citaat uit de Koran ter ondersteuning. Nadat hij heeft vermeld hoe « **de godsdienst van de Ismaëlieten** » Jezus doet zeggen dat Hij nooit beweerd heeft de Zoon van God te zijn (Soera 5, vers 116), voegt de H. Joannes Damascenus eraan toe:

« **Veel andere dwaasheden die ons met reden doen lachen worden in dit Geschrift opgetekend, en hij [de auteur "Mamed"] gaat er prat op dat dit van bij God tot hem is gekomen. Maar wij zeggen: wie is er getuige van dat God hem een Geschrift heeft gegeven, of wie onder de profeten heeft aangekondigd dat een dergelijke profeet moest komen? We brengen hen in verlegenheid als we hen zeggen: Mozes heeft de Wet ontvangen op de berg Sinaï, in het bijzijn van heel het volk, toen God verscheen in de wolk, het vuur, de duisternis en de storm; en alle profeten hebben sinds Mozes keer op keer aangekondigd dat Christus zou komen, dat Christus God is en dat de Zoon van God zou komen door vlees te worden, dat hij zou gekruisigd worden, zou sterven en verrijzen, en dat hij het zou zijn die de levenden en de doden zal oordelen. En als we zeggen: waarom is jullie profeet niet op dezelfde wijze gekomen, samen met anderen om over hem getuigenis af te leggen, en waarom heeft God, die de Wet aan Mozes heeft gegeven voor de ogen van heel het volk, op een vurige berg, niet op dezelfde wijze aan hem het Geschrift overhandigd waarover jullie spreken, in jullie aanwezigheid, om jullie zekerheid te geven? Zij antwoorden dat God doet wat hij wil. »**

De heilige kerkvader gaat verder: « **Dat weten wijzelf ook maar al te goed, maar we vragen hoe het Geschrift aan jullie profeet geopenbaard werd.** » Dat is inderdaad de hele vraag. Ze hangt samen met een wetenschappelijke methode die *altijd al* in gebruik is geweest bij de studie van de Bijbel: de kritiek van het getuigenis.

« **We vragen hen opnieuw: vermits hijzelf jullie**

heeft opgedragen, in jullie Geschrift, niets te doen of niets te ontvangen zonder getuigen, waarom hebben jullie hem dan niet gevraagd: bewijs jij eens eerst, door middel van getuigen, dat je een profeet bent en dat je gezonden bent door God! En welk Geschrift getuigt ten gunste van jou? Beschaamd bewaren ze het stilzwijgen. Met reden zeggen we hen: het is jullie niet toegestaan een vrouw te huwen, iets te kopen of te verwerven zonder getuigen, en jullie beamen dat jullie nog zelfs geen ezel of rund kunnen bezitten zonder getuigen; jullie nemen dus slechts een vrouw, goederen, ezels en de rest in het bijzijn van getuigen, maar alleen het geloof en het Geschrift aanvaardden jullie zonder een getuige! Want hij die jullie dit Geschrift heeft overgedragen kan nergens steunen op een waarborg, en men kent niemand die vooraf ten gunste van hem heeft getuigd. Meer nog, hij heeft het ontvangen in zijn slaap! »

Dat is tenminste stof voor een goed debat! Maar de Paus kon deze kerkvader niet aanhalen wegens het conciliair pact waarvan hij de gevangene is, zoals werd aangetoond door zijn toespraak op 25 september tot de bij de Heilige Stoel geaccrediteerde moslim-ambassadeurs. Met een citaat uit *NOSTRA AETATE* verklaarde Benedictus XVI toen:

« *Ik zou opnieuw uiting willen geven aan de grote eerbied en het diepe respect die ik heb jegens de moslimgelovigen. Daarbij roep ik in herinnering wat het Tweede Vaticaans Concilie hierover zegt en wat voor de katholieke Kerk de "Magna Charta" van de dialoog tussen de islam en het christendom is: "De Kerk beschouwt ook met hoogachting de moslims, die de éne [zonder Zoon], levende en uit zichzelf bestaande, barmhartige en almachtige God aanbidden, de Schepster van hemel en aarde, die gesproken heeft tot de mensen en aan wiens raadsbesluiten zij zich met heel hun ziel trachten te onderwerpen, ook als die verborgen zijn" »* [b.v. toen de stem van de Vader zich heeft laten horen en over Christus heeft gezegd: "*DIT IS MIJN WELBEMINDE ZOON, LUISTERT NAAR HEM!*"?]

EERSTE "ONTHELLENISERING"

De Paus spreekt vervolgens over de verwijdering van de Griekse elementen uit het christendom, wat hij de « *onthellenisering* » noemt:

« *Tegenover de stelling dat het kritisch gezuiverde Griekse erfgoed wezenlijk tot het christelijk geloof behoort, staat een andere stelling: de eis tot onthellenisering van het christendom, een eis die sinds het begin van de nieuwe tijd in steeds grotere mate het theologische debat beheerst. Bij nadere beschouwing kan men drie golven in het onthelleniseringsprogramma waarnemen: weliswaar zijn deze met elkaar verbonden, maar in hun motiveringen en in hun doelstellingen zijn ze toch duidelijk van elkaar verschillend.* »

(1) De H. Joannes Damascenus zegt uitdrukkelijk dat hij zijn *Boek van de ketterijen* gebaseerd heeft op een ouder en gelijkaardig werk van een zekere Epiphanius. De tachtig ketterijen die in dat bestaande werk besproken waren, werden door de kerkvader aangevuld met twintig meer recente ketterijen, zoals de islam en het iconoclasme.

In de encycliek *PASCENDI DOMINICI GREGIS*, van 8 september 1907, sprak de H. Pius X niet van “**onthellenisering**” maar van **ontkerstening**, en hij veroordeelde het modernisme als tweede etappe in drie nauw met elkaar verbonden perioden die tot de grote hedendaagse apostasie voeren: « **De eerste stap werd gezet met het protestantisme, de tweede met het modernisme, de volgende zal ons in het atheïsme storten.** »

Door te spreken van “**onthellenisering**” dedramatiseert Benedictus XVI het debat... maar meteen worden wijzelf, en wij alleen, ontwapend in de confrontatie met de vijanden van de Kerk.

« **De onthellenisering verschijnt voor het eerst in verbinding met de postulaten van de Reformatie in de 16de eeuw. De hervormers zagen zich met betrekking tot de traditie van de theologische scholen geconfronteerd met een geheel en al door de filosofie bepaalde systematisering van het geloof, met een denkwijze dus die niet voortkwam uit het geloof zelf. Het geloof verscheen daardoor niet meer als een levend historisch woord, maar als een element binnen de structuur van een filosofisch systeem. Het motto sola Scriptura zoekt daartegenover de zuivere oergestalte van het geloof, zoals het in het Bijbelse woord oorspronkelijk aanwezig is.** »

Abbé de Nantes merkt op dat een hele tijd vóór Luther « *de zalige Duns Scotus, in een franciscaanse en augustiniaanse reactie tegen de overheersing van de clan van de aristotelici aan onze universiteiten, gekozen had voor de oudste traditie en dat hij verkoos om zijn nieuwe visie niet te baseren op de fundamenteën van de menselijke wijsheid maar rechtstreeks en volledig op het Woord van God.* »

Duns Scotus plaatste dit Woord van God « *boven alles, en hij legde er zich op toe het te begrijpen en het te rechtvaardigen zonder ook maar één mysterie uit de weg te gaan. Hij maakte gebruik van het door het verstand geboden inzicht, dat zeker, maar in een onder-*

geschikte rol: hij wantrouwde het omdat hij beseftte dat het – zoals hij het uitdrukte – kreupel is in dit aardse leven en trouwens verduisterd door “de zonde van de wereld” (Jo. 1, 29). »

De grootse en vruchtbare theologie van Duns Scotus, de bescheiden Schot die naar Oxford en vervolgens naar Parijs werd overgeplaatst, bleef echter onbegrepen, tot op vandaag, zoals uit de woorden van de Paus blijkt. Maar Abbé de Nantes heeft wel ingezien hoe belangrijk de intuïties van de “*SUBTIELE LERAAR*” zijn: « *Men moet hem bevrijden uit een gebetonneerd stelsel dat niet het zijne is. Men moet een wakker hoofd hebben om zijn inzichtelijke flitsen te begrijpen, en hem vervolgens zijn uitvoerige en nietszeggende uiteenzettingen over een metafysica die verouderd was nog voor ze nuttig was vergeven. Het is toch wel een avontuur op ons eigen risico de verloren weg terug te vinden die onze Zalige zeven eeuwen geleden opende om rechtstreeks te gaan naar het enige wat wij zoeken, de God en Vader van Onze Heer Jezus Christus en van Maria met het Onbevleete Hart, in zijn vurige Openbaring* » (CRC nr. 320, p. 12).

Het is inderdaad de enige remedie voor de groeiende geloofsafval waarvan het modernisme « **de tweede etappe** » was.

MODERNISME : TWEEDE ETAPPE

« **Modernisten, zo noemt men hen in het algemeen en heel terecht** », zei de H. Pius X over die hedendaagse ketters in de encycliek *Pascendi Dominici gregis* waarin hij hen veroordeelde, nu bijna honderd jaar geleden (8 september 1907).

Benedictus XVI noemt hen niet bij naam, maar het is wel degelijk over hen dat hij het heeft vermits hij hun “geestelijke vader” vermeldt:

« **De liberale theologie van de 19de en 20ste eeuw bracht een tweede golf in het programma van de onthellenisering met zich mee: Adolf von Harnack is**

HET EINDE VAN EEN TWEEDUIZEND JAAR OUDE CHRISTENHEID

De strijd op leven en dood tussen Israël en de milities van Hezbollah, deze zomer in Libanon, heeft zoals te vrezen was één duidelijk slachtoffer opgeleverd: de plaatselijke christenen, die zoals in vele landen in het Nabije Oosten vermorzeld worden tussen de hamer en het aambeeld.

Kardinaal Nasrallah Sfeir, de patriarch van de maronitische christenen, was duidelijk in een interview met *Der Spiegel* (11 augustus): « *Wat mij het meest zorgen baart, is de groeiende exodus van christenen, die niet meer zullen terugkeren naar Libanon. Tweeduizend jaren zijn er*

niet in geslaagd ons de Arabische wereld te doen verlaten. Maar nu vluchten wij in versneld tempo weg. »

De christenen maakten in 1932 nog 63 % van de Libanese bevolking uit, tegenover 35 % moslims. Vandaag is de verhouding omgekeerd met nog slechts 32 % (hoofdzakelijk maronitische) christenen, en dat aantal slinkt zienderogen.

Op 24 augustus vroegen de maronitische bisschoppen dringende internationale hulp om hun geloofsgenoten te steunen die massaal het land ontvluchtten. Scholen en ziekenhuizen zijn verwoest en moeten drin-

gend heropgebouwd worden. Hezbollah, dat het zuiden van Libanon controleert, steekt geen vinger uit om de plaatselijke christenen te helpen.

Mgr. Georges Bakouni, de Grieks-melkitische metropoliet van Tyr, die in zijn bisdom bleef ondanks de onafgebroken bombardementen – waarbij minstens 15 kerken verwoest werden – lanceerde een dramatische oproep: « *Kom terug naar huis! Toon dat Libanon niet zal sterven. We zullen ons land nooit overleveren in de handen van Israël of de moslims. We waren hier lang vóór hen en willen vreedzaam samenleven met iedereen.* »

hiervan een opmerkelijke vertegenwoordiger. In de tijd dat ik studeerde alsmede in de eerste jaren van mijn academische werkzaamheid was dit programma binnen de katholieke theologie krachtig aan het werk. »

En de jonge Ratzinger flirtte met dit modernistische “programma” terwijl de jonge abbé de Nantes er al tegen van leer trok !

Vijftig jaar na de veroordeling door de H. Pius X en, helaas, ondanks deze veroordeling, bleven de waarschuwingen van de Paus bij het begin van zijn encycliek geldig : « **Het is immers niet van buitenaf [...] maar van binnenin de Kerk dat zij haar ONDERGANG beramen ; het gevaar bevindt zich vandaag bijna in de schoot zelf en in de aders van de Kerk.** » De woorden gebruikt door de H. Pius X waren op een eigenaardige manier voorspellend : tien jaar later zal de Heilige Maagd deze ONDERGANG onder de ogen van Lucia, Francisco en Jacinta brengen, op 13 juli 1917.

Benedictus XVI belicht vervolgens « **het typisch nieuwe van deze tweede golf van onthellenisering tegenover de eerste. Als kerngedachte komt bij Harnack de terugkeer tot de eenvoudige mens Jezus en tot zijn eenvoudige boodschap naar voren, die nog vóór elke vorm van theologisering en hellenisering zou liggen : deze eenvoudige boodschap zou het werkelijke hoogtepunt vormen van de godsdienstige ontwikkeling van de mensheid. Jezus zou afscheid genomen hebben van de eredienst ten gunste van de moraal. Hij wordt uiteindelijk als de vader van een mensvriendelijke morele boodschap voorgesteld. Daarbij gaat het er Harnack in wezen om het christendom in overeenstemming te brengen met de moderne rede, juist door het van de schijnbare filosofische en theologische elementen, zoals bijvoorbeeld het geloof in de godheid van Christus en in de Drieëenheid van God, te bevrijden.** »

Het vervolg van de toespraak van Benedictus XVI herinnert aan de analyse van het modernisme door de H. Pius X, hoewel hij zorgvuldig vermijdt deze pest bij naam te noemen. Wil hij niet het risico lopen met deze heilige vergeleken te worden ? Vermits de « **wetenschap** » gereduceerd is tot een « **synergie tussen mathemata en het empirisch waarneembare** », zegt hij, kunnen godsdienst en moraal « **geen plaats meer vinden in het kader van de rede zoals ze door de op die wijze begrepen “wetenschap” omschreven wordt. Beide moeten daarom verbannen worden naar het terrein van het subjectieve. Het individu beslist, op basis van zijn ervaringen, wat hem religieus aanvaardbaar lijkt en het subjectieve “geweten” wordt uiteindelijk de enige ethische instantie. Maar zo verliezen ethiek en godsdienst hun gemeenschapsvormende kracht en raken overgeleverd aan de willekeur. Voor de mensheid is deze toestand gevaarlijk. [...] Wat er aan pogingen overblijft om een ethiek op te bouwen vanuit de wetten van de evolutie of van de psychologie of de sociologie, is gewoon niet toereikend.** »

We staan op het punt deze waarheid ook bij ons te ontdekken : het onderwijs waaruit God verbannen is,

heeft een jeugd gevormd die nog amper kan lezen, schrijven en rekenen, bij wie de elementaire basis van logisch denken en redeneren ontbreekt alsook discipline, inzet, ernst, aandacht en zelfcontrole – zaken die vereist zijn voor de studie en het leven in gemeenschap, en die de lagere school hen had moeten bijbrengen.

LAATSTE ETAPPE : DE GODSDIENSTEN ONDER DE LOEP VAN DE REDE

Verre van de catastrofale gevolgen van het protestants en modernistisch laïcisme op onze hedendaagse maatschappij te veroordelen, sluit de Paus « **de opvatting dat men terug zou moeten keren naar de tijd vóór de Verlichting en afstand zou moeten nemen van de inzichten van de moderne tijd** » volkomen uit. Zijn voortdurende verwijzing naar Joannes-Paulus II, zijn « **dierbare voorganger** », is geen ijdele taal. Het lijkt wel of men Karol Woytyła terug hoort ! « **Hetgeen als waardevol wordt erkend in de moderne ontwikkeling van de geest wordt zonder voorbehoud erkend : wij allen zijn dankbaar voor de grote mogelijkheden die dit voor de mensen ontsloten heeft en voor de vorderingen in menselijkheid die ons geschonken zijn.** »

Het gaat er niet om te veroordelen of een anathema uit te spreken : « **Het gaat niet om het verwerpen daarvan of om negatieve kritiek, maar om een uitbreiding van ons begrip van de rede en over het gebruik hiervan. Want bij alle vreugde over de nieuwe mogelijkheden van de mens zien we ook de bedreigingen die uit al deze mogelijkheden voortkomen, en we moeten ons afvragen hoe wij die kunnen beheersen.** »

Hoe kunnen we daarin slagen ? Door een of andere Tegenstander die uit is op het verderf van de zielen te verpletteren ? Neen ! Maar door de instelling van een « **werkelijke dialoog met de culturen en godsdiensten waaraan wij zo dringend behoefte hebben. In de Westerse wereld heerst wijd en zijd de mening dat alleen de positivistische rede en de uit haar voortkomende vormen van filosofie universeel zouden zijn. Maar door de diep religieuze culturen in de wereld wordt juist deze uitsluiting van het goddelijke uit de universaliteit van de rede als een aanval gezien op hun diepste overtuigingen. Een rede die doof blijft tegenover het goddelijke en die godsdienst naar het domein van de subculturen verdringt, is niet in staat tot een dialoog van de culturen.** »

« **In elk geval draagt, zoals ik probeerde aan te tonen, de moderne natuurwetenschappelijke rede [...] een vraag in zich die haar en haar methodische mogelijkheden overstijgt. Die vraag moet door de natuurwetenschappen doorgegeven worden aan andere niveaus en manieren van denken : aan de filosofie en de theologie.** »

Benedictus XVI herstelt aldus de theologie op haar troon van koningin van de wetenschappen. En de filosofie is haar dienaar, want « **alles ressorteert uiteindelijk onder de metafysica : elke wetenschap, elke moraal, en elke godsdienst, zelfs als die geopenbaard is** » (G. de Nantes, *MÉTAPHYSIQUE TOTALE. I. LA MÉTAPHY-*

SIQUE JUGE DES SCIENCES ET DE LA RELIGION, CRC nr. 170, okt. 1981, p. 7).

« Voor de filosofie en, op een verschillende manier, voor de theologie is het luisteren naar de grote ervaringen en inzichten van de godsdienstige tradities van de mensheid, in het bijzonder naar die van het christelijke geloof, een bron van kennis; daarvan afzien zou een ontoelaatbare beperking zijn van ons luisteren en antwoorden. »

Is voor de Paus de traditie van het christelijk geloof een « **godsdienstige traditie** » te midden van andere? De vraag mag gesteld worden. Maar dit slot van zijn toespraak kan men ook begrijpen als een uitnodiging tot een kritische, wetenschappelijke studie van de godsdiensten. Het is duidelijk dat vanuit deze visie alleen de christelijke geloofstraditie ernstige geloofsbrieven kan voorleggen. *« Enkel het christendom, en meer bepaald het katholicisme, onderscheidt zich hierin dat het de volledige onderwerping van zijn leer aan het onderzoek door de metafysica heeft durven afkondigen, dus van het Woord van God zelf, en van de goddelijke realiteit, van het Goddelijke Wezen. »* (G. de Nantes, *ibid.*).

« Mij komt daarbij een woord in herinnering van Socrates aan Phaedo. In voorafgaande gesprekken hadden zij het over veel valse filosofische meningen gehad, en nu roept Socrates uit: “Het zou heel goed te begrijpen zijn dat iemand, uit boosheid over zoveel valsheden, zijn hele verdere leven ieder gesprek over het zijn zou haten en verafschuwen.” »

Zo is ook te horen bij de kerkvaders, die vaststelden dat alle filosofieën van hun tijd dwaalden en die besloten: *« Alle filosofen zijn ketters. »* Maar zij bezwoeren deze gevaarlijke neiging *« doordat ze zelf gingen filosoferen! Ze stelden er zich niet tevreden mee de dwalingen van de oude filosofen aan te klagen maar weerlegden deze ook uitsluitend op basis van de rede. Zo bouwden zij het onvergankelijke monument op, niet van een “christelijke filosofie”, zoals men al te vaak gezegd heeft, maar van de ware filosofie, die universele waarheid is. »* (G. de Nantes, *ibid.*)

« Het Westen wordt al geruime tijd door zo’n afkeer van de fundamentele vragen die zijn rede oproept bedreigd, en zou daardoor ernstige schade kunnen oplopen. »

Zelfde vaststelling bij abbé de Nantes die zijn studie van de moderne wetenschap besluit als volgt: « Ze

beheerst soeverein de wereldopinie en dit bijna in verhouding tot haar misprijzen voor het gezond verstand. Maar hierdoor wordt ze niet gerechtvaardigd! Dit bewijst noch de waarheid van haar theorieën noch de wettelijkheid van dergelijke situatie. Dit bewijst alleen maar een algemeen en ondoordacht gedweep, dat in de ban is van een decadent intellectueel terrorisme. Want het “credo quia absurdum” is niet te verantwoorden, evenmin in de wetenschap als in de godsdienst » (G. de Nantes, *ibid.*).

« De moed om zich open te stellen voor de hele reikwijdte van de rede, en niet de ontkenning van haar grootsheid, dat is het programma waarmee een theologie die is gegrond in de beschouwing van het Bijbels geloof de debatten van onze tijd moet voeren. “Niet met de rede, niet met de logos handelen is strijdig met het wezen van God”, heeft Manuel II vanuit zijn christelijk Godsbeeld tot zijn Perzische gesprekspartner gezegd. In de dialoog van de culturen nodigen wij onze gespreksgenoten uit om deze grote ruimte van de logos, deze weidse ruimte van de rede te betreden. Haar zelf steeds weer opnieuw te vinden, is de grote opgave van de universiteit. »

Sinds de oudste tijden werd deze opdracht alleen maar eer aangedaan. Het is het werk van de grote kerkleraars.

* * *

Naar het schijnt werd deze rede van de Paus onthaald op een daverend applaus. De protesten zijn pas achteraf gekomen. Wie heeft er achter de schermen aan de touwtjes van deze “spontane” woede getrokken? Bij dit met merkwaardige vertraging ontstane ophef zou de Paus de vaststelling hebben kunnen maken dat hij met zijn uitnodiging tot de “**dialoog**” eens te meer wordt teruggeworpen op zijn monoloog, tegenover de antichristelijke Tegenstrever die de valse godsdiensten bezielt. Want de “**LOGOS**” is vlees geworden in de schoot van de Heilige Maagd Maria om ons aan te spreken in een taal die helemaal tegengesteld is aan de rede, de taal van het Kruis, *« schandaal voor de joden en dwaasheid voor de heidenen »* (1 Kol. 1, 23), dat wil zeggen voor de Grieken van wie Benedictus XVI de wijsheid prijst, eigenlijk op de manier waarop Sint-Paulus dit deed in zijn toespraak tot de areopaag van Athene...

broeder Bruno van Jezus

ONZE LEZERS WETEN DAT WIJ ALTIJD GEPROBEERD HEBBEN OM DE PRIJS VAN ONS TIJDSCHRIFT ZO LAAG MOGELIJK TE HOUDEN; DE VERSPREIDING ERVAN ZIEN WIJ ALLEREERST ALS EEN VORM VAN APOSTOLAAT. MAAR WIJ KUNNEN NIET OM EEN ONVERMIJDELIJKE PRIJSSTIJGING HEEN: VANAF JANUARI BETAALT U VOOR EEN GEWOON ABONNEMENT 8 EURO. EEN STEUNABONNEMENT BEDRAAGT ONGEWIJZIGD 15 EURO. BUITENLAND: 10 EURO.